

VĚSTNÍK

MINISTERSTVA ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ

www.mzp.cz

OBSAH

SDĚLENÍ

Sdělení odboru druhové ochrany a implementace mezinárodních závazků MŽP o schválení Pohotovostního plánu pro řešení situací při výskytu problematických jedinců vlka obecného.....1

PŘÍLOHY

Příloha: Pohotovostní plán pro řešení situací při výskytu problematických jedinců vlka obecného

SDĚLENÍ

Sdělení odboru druhové ochrany a implementace mezinárodních závazků MŽP o schválení Pohotovostního plánu pro řešení situací při výskytu problematických jedinců vlka obecného

Vlk obecný (*Canis lupus*) je směrnicí Rady 92/43/EHS o ochraně přírodních stanovišť, volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin zařazen mezi druhy vyžadující přísnou ochranu a v souladu se zákonem č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny a vyhláškou č. 395/1992 Sb. je proto uveden na seznamu zvláště chráněných druhů živočichů. Zároveň je vlk podle zákona č. 449/2001 Sb., o myslivosti řazen mezi druhy zvěře, které (s ohledem na jejich ochranu) nelze obhospodařovat lovem, nebyla-li k jejich lovu povolena výjimka podle předpisů na ochranu přírody.

Vlk je vysoce inteligentní šelma se schopností se učit, která v případě nedostatečné prevence využívá i snadno dostupné, avšak zcela nežádoucí, zdroje potravy (nezabezpečená stáda hospodářských zvířat, organické odpady v okolí sídel a podobně), což může vést až k narušení přirozených vzorců chování, habituaci a následně i nárůstu bezpečnostních rizik pro obyvatele. Obdobně rizikové a současně nežádoucí z hlediska ochrany populace vlka jsou případy křížení mezi vlky a psy.

Z těchto důvodů Ministerstvo životního prostředí, jako ústřední orgán ochrany přírody příslušný k zajištění implementace Směrnice 92/43/EHS, ochrany zvláště chráněných druhů a naplňování Programu péče o vlka obecného, a Ministerstvo zemědělství, jako ústřední orgán státní správy myslivosti příslušný k péči o zvěř, připravili Pohotovostní plán pro řešení situací při výskytu problematických jedinců vlka obecného a ke dni 5. 5. 2023 tento Pohotovostní plán společně schválili.

Pohotovostní plán v příloze Věstníku MŽP stanovuje pravidla pro flexibilní a transparentní řešení situací výskytu jedinců vlka obecného s doloženým problematickým (nebezpečným) chováním, specifikuje právní podmínky, zahrnuje věcnou kategorizaci chování vlka od přirozeného až po problematické, a především stanovuje postup pro řešení situací, kdy vlk vykazuje chování smělé, nebojácné až kritické s cílem tyto situace řešit, a to včetně případného odstranění problematického jedince.

Ing. Jan Šíma

ředitel odboru druhové ochrany
a implementace mezinárodních
závazků

Příloha

Pohotovostní plán pro řešení situací při výskytu problematických jedinců vlka obecného je nedílnou součástí Věstníku MŽP, částky 7.

Pohotovostní plán pro řešení situací při výskytu problematických jedinců vlka obecného

Obsah

1. Úvod	1
2. Vysvětlení pojmů, definice	1
3. Právní východiska	2
3.1 Zákon o ochraně přírody a krajiny	2
3.2 Zákon o myslivosti	4
3.3 Zákon na ochranu zvířat proti týrání	5
3.4 Zákon o přestupcích, trestní zákoník	6
3.5 Souhrn	7
4. Jednotný postup při výskytu možného problematického jedince vlka	8
4.1 Příjem informací	8
4.2 Posouzení závažnosti situace a klasifikace chování vlka	9
4.3 Aktivace pohotovostního štábu	13
5. Řešení situace vyžadující pozornost	14
5.1 Monitoring a zintenzivnění monitoringu	14
5.2 Vyhledání podnětů a jejich důsledné zajištění	15
5.3 Zavedení preventivních opatření a hodnocení jejich efektivity	15
5.4 Averzivní podmiňování	16
5.5 Odstranění jedince z populace	17
6. Literatura	18

1. Úvod

Prvořadým cílem pohotovostního plánu pro řešení situací při výskytu problematických jedinců vlka obecného (dále jen "Pohotovostní plán") je **zajištění bezpečnosti lidí**.

Pohotovostní plán popisuje chování vlka od přirozeného až po problematické a rozděluje situace na blízká setkání a situace vyžadující pozornost. V návaznosti na to plán nastavuje postup pro řešení situací, kdy vlk vykazuje chování smělé, nebojácné až po kritické s cílem tyto situace řešit, včetně případného odstranění problematického jedince.

Doporučení a opatření stanovená tímto plánem mají dosáhnout těchto dalších cílů:

- a. lidé vědí, jak se v oblastech výskytu vlků chovat, respektují vlky jako divoká zvířata,
- b. nedochází k habituaci vlků,
- c. dotčená veřejnost dokáže rozpoznat problematického jedince vlka a ví, jak postupovat,
- d. vlci nejsou nelegálně zabíjeni.

Instituce zodpovídající za řešení situace s problematickými jedinci vlka budou na základě tohoto Pohotovostního plánu schopny chování takového vlka a jeho nebezpečnost vůči člověku posoudit a přijmout adekvátní postup a opatření. Každou situaci, kdy je chování vlka vnímáno jako problematické, nepřirozené, nebo skutečně problematické, je třeba vyhodnocovat samostatně. Základním předpokladem účinnosti tohoto plánu je bezesporu **prevence**, tedy snaha předcházet rozvoji problematického chování vlků, které je zpravidla zapříčiněno silnou habituací. Silná habituace vzniká na základě pozitivního podmiňování (většinou stimulace potravou), jehož příčinou bývá velmi často nějaké lidské jednání.

Pohotovostní plán řeší zejména situace, kdy bude nezbytné reagovat na opakovaná hlášení nestandardního chování vlka, zjištěné problematické chování jednotlivých jedinců a kritické situace, kdy bude nutná bezodkladná reakce. V takové situaci (při potřebě urychleného jednání z důvodu ohrožení zdraví osob) se uplatní režim tzv. krajní nouze dle zákona o přestupcích a trestního zákoníku. V ostatních případech se po vyhodnocení situace předpokládá postup v souladu se zákonem o ochraně přírody a krajiny (povolení výjimky) a zákonem o myslivosti - tedy odstranění (lov) problematických jedinců nebo jiné řešení adekvátní situaci a podmínkám stanoveným právními předpisy. V některých případech bude nezbytné řešit také výskyt zraněného nebo jinak handicapovaného jedince vlka (handicap může být jednou z příčin změn chování). Takové situace je rovněž nutné posoudit a zvolit řešení s ohledem na podmínky ochrany zvířat (welfare) i míru rizik.

Tento materiál shrnuje postup uplatňovaný na celém území České republiky (včetně území národních parků a vojenských újezdů).

Pohotovostní plán byl schválen Ministerstvem životního prostředí (MŽP) a Ministerstvem zemědělství (MZe) společnou deklarací ze dne 5. 5. 2023 a je podkladem pro další postup příslušných orgánů ochrany přírody a orgánů státní správy myslivosti i praktický postup řešení jednotlivých níže popsanych situací.

2. Vysvětlení pojmů, definice

Kromě pojmů vycházejících z platných právních předpisů a obecně užívaných pojmů se pro účely tohoto Pohotovostního plánu použijí následující definice:

Blízké setkání vlka s člověkem – setkání vlka s člověkem, kdy je vzdálenost mezi nimi menší než 30 metrů a kdy je předpoklad, že člověk jako takový je vlkem identifikován (tzn. nesedí v dopravním prostředku, na mysliveckém posedu, kole, koni apod.). Vzdálenost 30 metrů byla zvolena jako mezní hranice, vlci se však většinou dávají na ústup či útěk při vzdálenosti výrazně větší (Wam 2002, Karlsson a kol. 2007).

Přirozené chování vlka (pro účely Pohotovostního plánu) – při blízkém setkání s člověkem chování vlka odpovídající I. stupni podle tabulky č. 1

Nepřirozené chování vlka (pro účely Pohotovostního plánu) – odpovídá II. a III. stupni podle tabulky č. 1

Problematický jedinec vlka obecného – problematickým vlkem ve smyslu Pohotovostního plánu se rozumí jedinec, jehož chování je charakterizováno od smělého/nebojácného, po problematické, kritické, až po chování ohrožující bezpečnost člověka (viz tabulka č. 1). Každá kategorie chování vlka vyjma chování přirozeného vyžaduje aplikaci opatření definovaných v tomto plánu.

Habituace (přivýknutí) - obecně se pojmem označuje “schopnost, kdy si zvíře navykne na opakované podněty, které si nepojí ani s pozitivními ani s negativními následky, a už na ně nereaguje” (Immelmann, 1982). Pro účely tohoto Pohotovostního plánu se pojmem habituace rozumí stav, kdy se vlk přizpůsobí stálé přítomnosti člověka v jeho teritoriu či jeho blízkosti.

Positivní podmiňování - chování vlka posílené nějakým pozitivním podnětem, kterým může být potrava, zajímavý předmět, pes (sexuální partner) či příjemná zkušenost (např. hra). Nejčastější formou pozitivního podmiňování je **podmiňování potravou**, kdy si vlk začne přítomnost člověka a míst, kde se člověk vyskytuje (např. hospodářské usedlosti, sídla, kempy, skládky), spojovat s dostupností potravy. V naději na snadné získání potravy pak cíleně tato místa či kontakt s člověkem vyhledává. Každá další pozitivní zkušenost ještě více toto chování posiluje. Pokud se očekávání potravou (či jinak) podmíněných zvířat nenaplní, mohou se začít potravu od člověka domáhat.

Averzivní podmiňování - situace, kterou si vlk spojuje s negativními prožitky, jako např. bolestí či nebezpečím. Na základě zkušenosti se pak raději snaží takové situaci vyhýbat. Pomocí averzivního podmiňování lze působit proti silné habituaci či pozitivnímu podmiňování, aby si vlk začal spojovat přítomnost člověka s negativními prožitky. Averzivního podmiňování lze docílit **systematickým** použitím různých metod plašení (pomocí hluku, slepých střel do vzduchu, dělobuchů, světel...).

Plašení - jakýkoli způsob, který v situaci blízkého setkání použije člověk k tomu, aby v daném okamžiku vlka zaplašil (křik, hluk...).

3. Právní východiska

V případech zjištění problematického chování vlka mohou nastat kritické situace, které vyžadují okamžitou reakci (bezprostřední ohrožení zdraví osob) i situace, u nichž bude možné po vyhodnocení příčin využít opatření adekvátní důvodům problematického chování a hrozícím rizikům. Ve všech případech je samozřejmě nezbytné, aby subjekty provádějící opatření přijímaná v rámci řešení problematického, kritického či ohrožujícího chování vlka (tedy zejména provádějící odchyt, případně odstřel) postupovaly v souladu s platnými právními předpisy.

Základní právní rámec tvoří především zákon o ochraně přírody a krajiny společně se zákonem o myslivosti, případně dalšími předpisy, jako je zákon na ochranu zvířat proti týrání aj. V kritických situacích se může uplatnit i režim tzv. krajní nouze, který je specifikován zákonem o přestupcích a trestním zákoníkem, nicméně cílem postupu podle tohoto Pohotovostního plánu je využít především standardní postupy (zahrnující případné povolení výjimek v souladu s právní úpravou platnou v rámci EU atp.) a zajistit koordinaci všech dotčených subjektů tak, aby bylo možné jednotlivé situace zavčas operativně řešit. Níže jsou na úvod popsána základní právní východiska, včetně aspektů, kterým je nutné věnovat zvýšenou pozornost mj. s ohledem na potřebu koordinace postupu orgánů státní správy.

3.1 Zákon o ochraně přírody a krajiny

Vlk obecný je v návaznosti na ochranu na úrovni EU (druh vyžadující přísnou ochranu na celém území členského státu ve smyslu čl. 12 a přílohy IV směrnice 92/43/EHS „o stanovištích“¹) zařazen mezi **zvláště chráněné druhy živočichů (dále jen „ZCHD“)** v kategorii kriticky ohrožených ve smyslu § 48 odst. 2 písm. a) zákona č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, v platném znění (dále jen „ZOPK“) a bodu 1, přílohy č. III vyhlášky č. 395/1992 Sb., kterou se provádějí některá ustanovení ZOPK. Podle § 50 odst. 2 ZOPK je zakázáno zvláště chráněné živočichy mj. rušit, chytat, zraňovat či usmrcovat a zakázáno je rovněž držení, přeprava a komerční využívání ZCHD, přičemž tato ochrana

¹ Směrnice Rady 92/43/EHS ze dne 21. května 1992 o ochraně přírodních stanovišť, volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin.

se dle § 48 odst. 4 ZOPK přiměřeně vztahuje i na mrtvé jedince nebo výrobky z nich. K zásahům, které by vedly k porušení uvedených zákazů, je nezbytné povolení výjimky postupem dle § 56 odst. 1 a 2 ZOPK. Výjimku lze povolit mj. v zájmu veřejného zdraví, bezpečnosti nebo prevence závažných škod, ovšem při splnění podmínek převahy jiného veřejného zájmu (alternativně v zájmu ochrany přírody), neexistence jiného uspokojivého (mírnějšího) řešení a neovlivnění zachování či dosahování příznivého stavu druhu z hlediska ochrany.

Ve vazbě na požadavky právních předpisů EU (čl. 4 a příloha II směrnice 92/43/EHS) jsou pro ochranu vlka obecného vymezovány rovněž evropsky významné lokality (dále jen „EVL“) jako součást soustavy Natura 2000 (§ 45a - c ZOPK). Vlk je v ČR (s ohledem na jeho rozšíření v době přistoupení k EU) předmětem ochrany pouze v jediné evropsky významné lokalitě, a to EVL Beskydy (příloha č. 971 k nařízení č. 318/2013 Sb., o stanovení národního seznamu evropsky významných lokalit, v platném znění). Provádění záměru, který může významně ovlivnit předmět ochrany EVL Beskydy (tj. populaci vlka obecného na tomto území) podléhá hodnocení jeho důsledků na toto území a stav jeho ochrany dle § 45i ZOPK ve spojení s ust. zákona č. 100/2001 Sb., o posuzování vlivů na životní prostředí, v platném znění.

Celý tento materiál se zabývá postupem při výskytu problematických jedinců druhu. Při nutném rychlém jednání, nebo pokud nebude mírnějšími metodami dosaženo nápravy chování, bude nutné jedince z populace odstranit. **Odstraněním jednotlivých jedinců s narušeným chováním z volně žijící populace nedojde k negativnímu ovlivnění zachování či dosahování příznivého stavu druhu v ČR, neboť jejich zapojení do rozmnožování a působení v populaci není žádoucí s ohledem na riziko přenosu nežádoucích vzorců chování a jejich eliminace naopak přispěje k dosažení či následně udržení příznivého stavu (v kontextu společenské udržitelnosti). Obdobně odstranění jednotlivých problematických jedinců by nemělo představovat významně negativní ovlivnění EVL.**

Odstranění jedince z volně žijící populace však musí probíhat (s výjimkou zmíněných případů krajní nouze) za podmínek a **postupem povoleným dle § 56 odst. 1 a 2 ZOPK** (na základě povolení výjimky ze zákonem stanovených zákazů). Orgány ochrany přírody (dále jen „OOP“) mají možnost zajistit operativní aplikaci tohoto Pohotovostního plánu tím, že tuto výjimku ze zákazů souvisejících s ochranou vlka jako ZCHD vydají pro potřebu vybraných krizových situací specifikovaných v tabulce č. 1 níže **předem**, ať už formou rozhodnutí či opatření obecné povahy, a to při stanovení adekvátních podmínek pro provedení nezbytných zásahů a postupu jednotlivých subjektů.

V souvislosti s praktickým naplňováním Pohotovostního plánu je kromě samotných podmínek ochrany vlka nezbytné upozornit také na další zákazy a omezení dané ZOPK ve zvláště chráněných územích. Jedná se zejména o zákaz vjezdu motorových vozidel mimo silnice, místní komunikace a místa vyhrazená se souhlasem orgánu ochrany přírody (na území národních parků a chráněných krajinných oblastí), zákaz vstupu i vjezdu mimo cesty vyznačené se souhlasem orgánu ochrany přírody (v národních přírodních rezervacích a klidových územích národních parků) a zákaz provádět odchyt živočichů v národních parcích, národních přírodních rezervacích a přírodních rezervacích (mimo povoleného výkonu práva myslivosti). Pro tyto aktivity je potřebné povolení výjimky dle § 43 odst. 1 ZOPK a stejně tak je případně nezbytný souhlas orgánu ochrany přírody, pokud by mohlo dojít k porušení bližších ochranných podmínek maloplošného zvláště chráněného území stanovených v jeho vyhledávací dokumentaci. Toto se netýká případů, kdy se jedná o výkon státní správy OOP; zákazy vjezdu a vstupu se rovněž netýkají složek integrovaného záchranného systému, pracovníků veterinární správy nebo vlastníků a nájemců pozemků atp. (viz § 16 odst. 2 písm. l), § 17 odst. 2 a další ustanovení ZOPK).

Z hlediska ochrany populace vlka obecného i prevence rozvoje problematického chování je nezbytné věnovat pozornost také případnému **výskytu hybridů** (kříženců se psem). Na křížence vlka a psa (jedince, u nichž je křížení zjevné nebo je možné je identifikovat jako křížence v 1. generaci na základě genetických analýz) je nutné nahlížet jako na nežádoucí jak z hlediska ochrany genofondu vlka, tak s ohledem na případná rizika, která mohou souviset s pozměněnými vzorci chování takových jedinců atp. Podle § 5 odst. 6 ZOPK (ve znění zákona č. 364/2021 Sb. s účinností od 1. 1. 2022) je OOP oprávněn stanovit opatření k regulaci (v tomto případě odstranění) křížence a stanovit podmínky jeho provádění. Na provádění takových opatření se dle § 5 odst. 8 ZOPK (s provazbou na ustanovení § 42 zákona o myslivosti) podílí mj. uživatelé honiteb, přičemž musí být samozřejmě respektovány obecné podmínky stanovené zákonem o myslivosti (viz dále).

Specificky je dále v rámci ZOPK upraven **postup v případech zraněných a jinak handicapovaných živočichů** - v případě ZCHD (tedy i vlka) je nezbytné zdůraznit, že dle § 52 odst. 2 ZOPK je vždy

povinností předat nalezeného handicapovaného živočicha (resp. Živočicha, kterého se nálezce „ujal“ ve smyslu § 5 odst. 11 ZOPK) **do záchranné stanice**. Právní úprava péče v o handicapované živočichy je pak současně, jak je popsáno dále, provázána se zákonem č. 246/1992 Sb., na ochranu zvířat proti týrání a jeho prováděcími předpisy i zákonem č. 449/2001 Sb., o myslivosti.

Postup podle tohoto Pohotovostního plánu by měl být operativně zajišťován ze strany příslušných OOP a Agentury ochrany přírody a krajiny ČR (dále jen „AOPK ČR“) v koordinaci s dalšími orgány a subjekty (viz dále kap. 4.3. Aktivizace pohotovostního štábu) a je proto nezbytné, aby byly vytvořeny předpoklady pro uplatňování Pohotovostního plánu i z hlediska povolení výjimek ze ZOPK (odchyt a usmrcení problematických jedinců vlka obecného, vstup do ZCHÚ tam, kde je to nezbytné).

3.2 Zákon o myslivosti

Vlk obecný je dle zákona č. 449/2001 Sb., o myslivosti, v platném znění (dále jen „**ZOM**“) zvěří, a to **zvěří, kterou nelze lovit** podle mezinárodních smluv, jimiž je Česká republika vázána, resp. jako ZCHD podle ZOPK, pokud k jeho lovu nebyla povolena příslušná výjimka dle § 56 ZOPK (viz § 2 písm. c) ZOM). Obecně je plašení zvěře jakýmkoliv způsobem zakázáno, s výjimkou opatření k zabránění škodám působeným zvěří (§ 9 ZOM). Odstřel i odchyt za účelem odstranění jedince z volně žijící populace jsou způsobem lovu, a tudíž i subjekt provádějící odchyt musí splňovat veškeré podmínky stanovené ZOM.

Lov zvěře může být prováděn jen způsobem odpovídajícím zásadám mysliveckým, zásadám ochrany přírody a zásadám ochrany zvířat proti týrání (§ 45 odst. 1 ZOM). Zakázáno je např. střílet zvěř jinou zbraní než loveckou (§ 45 odst. 1 písm. i) ZOM), lovit zvěř z poloautomatických nebo automatických zbraní se zásobníkem schopným pojmout více než 2 náboje (§ 45 odst. 1 písm. l) ZOM) či s výjimkami lovit v noci (§ 45 odst. 1 písm. m) ZOM). Lov problematického jedince musí být povolen také (v návaznosti na povolení výjimky dle ZOPK) orgánem státní správy myslivosti prostřednictvím ustanovení § 39 ZOM o snížení stavů zvěře a zrušení jejího chovu, resp. mimo území honitby povolením lovu na nehonebních pozemcích dle § 41 ZOM. Kdo loví zvěř, musí mít lovecký lístek, povolenku k lovu, potvrzení o povinném pojištění a při lovu se zbraní též zbrojní průkaz a průkaz zbraně (§ 46 odst. 1 ZOM).

Rozhodnutím dle § 39 ZOM orgán státní správy myslivosti (dále jen „OSSM“) povolí, případně uloží snížení početního stavu vlka nebo rozhodnutím dle § 41 povolí lov na nehonebních pozemcích (specifikace podmínek, případně identifikace konkrétního jedince při tom vyplývá primárně z povolení výjimky ze ZOPK). Tato rozhodnutí dle ZOM jsou cílena na uživatele honitby v rámci dané honitby (resp. na nehonebních pozemcích primárně na uživatele nejbližší honitby), nicméně uživatel honitby může následně umožnit lov (vydáním povolenky dle § 46 odst. 2 ZOM) dalším osobám oprávněným dle zákona o myslivosti. Takto, v dohodě s uživatelem honitby, je možné případně zajistit zapojení osob disponující pro účely lovu (včetně odchytu) problematických jedinců vlka potřebnou odborností a zkušeností, případně splňujících specifické právní podmínky dle povolení výjimky vydané na základě ZOPK atp. V případě lovu na nehonebních pozemcích v katastrálních územích, v nichž není žádný honební pozemek, může OSSM pověřit provedením lovu přímo konkrétní osobu oprávněnou dle zákona o myslivosti.

Povolení dle ZOPK a ZOM jsou vzájemně provázána - výjimka ze zákazů podle ZOPK představuje tzv. podkladové rozhodnutí, správní akt (který je nezbytný pro „prolomení“ zákazů stanovených zákonem) a následně může být lov povolen a proveden pouze v souladu s podmínkami ZOM (rozhodnutí dle § 39 či § 41 a splnění dalších podmínek týkajících se oprávnění osob provádějících lov a způsobů lovu).

Povolení či uložení snížení početního stavu zvěře podle § 39 ZOM, stejně jako povolení lovu na nehonebních pozemcích podle § 41 ZOM, vydává místně příslušný OSSM na úrovni obecního úřadu obce s rozšířenou působností (dále jen „ORP“), a to formou rozhodnutí na základě provedeního správního řízení. Na území národních parků je příslušným OSSM správa národního parku a na pozemcích určených pro obranu státu je působnost ORP svěřena Ministerstvu zemědělství. Podle ZOM (§ 66) i podle ZOPK (§ 65) mají být rozhodnutí vydávána v dohodě s příslušnými orgány ochrany přírody. Tato dohoda je formalizována prostřednictvím závazných stanovisek vydávaných orgány ochrany přírody (primárně ORP, na území národních parků pak příslušné Správy a v dalších zvláště chráněných územích AOPK ČR, resp. KÚ) do řízení dle ZOM. Nicméně toto závazné stanovisko je dle ZOPK nezbytné pouze, pokud není „předepsán jiný postup“ (resp. dle ZOM „nestanoví-li právní předpisy o ochraně přírody a krajiny jinak“). Předchozí povolení výjimky dle ZOPK ze strany OOP lze přitom za takovýto „jiný postup“ považovat a nejsou-li v rámci rozhodnutí dle ZOM stanovovány

podmínky, jež by měnily podmínky povolení výjimky nebo s nimi byly v rozporu, není (de facto opakované) vyjádření OOP formou závazného stanoviska nezbytné.

Pro zajištění operativnosti a akceschopnosti postupu dle tohoto Pohotovostního plánu je potřebná aktivní spolupráce OOP a OSSM. K tomu by mj. mělo přispět zapojení zástupců těchto orgánů (na úrovni KÚ, resp. AOPK ČR a Správ NP) a dalších subjektů do pohotovostního štábu zřizovaného na základě tohoto Pohotovostního plánu (viz kap. 4). S ohledem na potřebu včasného řešení situací při výskytu problematických jedinců vlka je na místě vydání výše uvedených správních aktů dle ZOM **rovněž předem** (v návaznosti na povolení výjimky dle ZOPK). Vzhledem k velikosti teritorií vlka a jeho migrační schopnosti, tedy zpravidla značnému rozsahu území, v nichž může být potřebné realizovat opatření ve vztahu k problematickým jedincům, se zpravidla předpokládá využití ustanovení správního řádu o změnách působnosti, tedy konkrétně atrakce (ve smyslu § 131 správního řádu) na úroveň KÚ. V případě vyššího počtu dotčených subjektů (účastníků řízení) bude možné, budou-li naplněny podmínky správního řádu, využít pro administrativní zjednodušení formu řízení s velkým počtem účastníků (dle § 144 správního řádu) s doručováním formou veřejné vyhlášky.

Z dalších ustanovení, u nichž je provázán postup dle ZOPK a ZOM, je na místě zmínit právní úpravu týkající se zraněných či jinak handicapovaných jedinců. Jak bylo uvedeno, dle § 52 odst. 2 ZOPK je u ZCHD (tedy i vlka) vždy povinností předat nalezeného handicapovaného živočicha do záchrané stanice. Péče v záchrané stanici se dle § 7 odst. 1 ZOM nepovažuje za chov zvíře v zajetí (povolení k provozování záchrané stanice dle § 5 odst. 12 ZOPK je vydáváno mj. na základě stanoviska OSSM a záchrané stanice jsou tedy „zařízením schváleným také“ OSSM). Ostatní ustanovení ZOM týkající se nakládání se zvířeti (tedy i vlkem) nejsou ani v případě činnosti záchraných stanic dotčena. V ostatních případech (jiného chovu a držení, včetně držení trvale handicapovaných jedinců mimo záchranou stanici) je k chovu zvíře v zajetí nezbytný souhlas OSSM, k němuž vydává vyjádření rovněž veterinární orgán a orgán ochrany zvířat. Pokud by šlo o zájmový chov, je vlk dle zákona č. 246/1992 Sb., na ochranu zvířat proti týrání, zařazen mezi živočichy vyžadující zvláštní péči a je tak nezbytné povolení také podle tohoto zákona a splnění jeho podmínek (činnost záchraných stanic je zákonem č. 246/1992 Sb. upravena samostatně).

Na křížence vlka a psa (jedince, u nichž je křížení zjevné nebo je možné je identifikovat jako křížence v 1. generaci na základě genetických analýz) je nutné nahlížet jako na nežádoucí jedince a zajistit jejich odstranění z populace. V případě kříženců se nejedná o zvíře podle ZOM (ani o ZCHD) a uplatní se výše popsáný postup dle § 5 odst. 6 ZOPK. Regulaci (odstranění) křížence pak může dle § 5 odst. 8 ZOPK provést v návaznosti na § 42 odst. 1 ZOM již přímo uživatel honitby, tj. bez dalšího řízení dle ZOM. Mimo honební pozemky je nezbytné rozhodnutí dle § 41 ZOM, které specifikuje, kdo odstranění křížence zajistí, a stanoví podmínky jeho usmrcení. Odchyt (a následné usmrcení) křížence je možné provést (s ohledem na to, že se nejedná o zvíře) i v obecném režimu zákona č. 246/1992 Sb., na ochranu zvířat proti týrání, v platném znění, měl by však být prováděn v koordinaci s uživateli honiteb. S ohledem na transparentnost postupu (i ve vztahu k veřejnosti) je na místě, aby identifikace kříženců byla provedena ve spolupráci uživatele honitby (myslivecké stráže, resp. mysliveckého hospodáře) a orgánu ochrany přírody a na základě toho bylo přistoupeno k usmrcení či jinému způsobu odstranění z přírody.

3.3 Zákon na ochranu zvířat proti týrání

Zákon č. 246/1992 Sb. na ochranu zvířat proti týrání, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „ZOZT“) má za cíl zajistit ochranu všech zvířat (obratlovců) před týráním, poškozováním jejich zdraví nebo bezdůvodným usmrcováním. Mezi přípustné důvody pro usmrcení zvířete, které jsou relevantní při řešení situací při výskytu problematických jedinců vlka, uvádí tento zákon následující důvody (§ 5 odst. 2 ZOZT):

- výkon práva myslivosti podle zvláštních předpisů (uplatní se v případech lovu prováděného v souladu se ZOPK a ZOM)
- bezprostřední ohrožení člověka zvířetem (uplatní se v případě kritického chování – viz tabulka č. 1 se škálou chování); podmínkou pro aplikaci tohoto ustanovení ZOZT je, že útok zvířete probíhá nebo trvá a je ohrožen člověk, nikoliv jiné zvíře
- regulování populace zvířat v lidské péči a volně žijících zvířat (uplatní se v kombinaci s postupem dle ZOPK a ZOM, včetně postupu na nehonebních pozemcích)

- slabost, nevyléčitelná nemoc, těžké poranění, genetická nebo vrozená vada, celkové vyčerpání nebo stáří zvířete, jsou-li pro další přežívání spojeny s trvalým utrpením (uplatní se zejména v případech zraněných nebo nemocných zvířat).

Uvedené důvody pro usmrcení zvířete stanovené ZOZT jsou uplatňovány vždy v kontextu a za podmínek dalších předpisů, v případě vlka jako zvláště chráněného živočicha a zároveň zvěře tedy především v souladu se ZOPK a ZOM. ZOZT rovněž stanoví (§ 5 odst. 5) zakázané způsoby usmrcení zvířat jako je ubití, ubodání nebo jiné metody, které zvířeti způsobí nepřiměřenou bolest nebo utrpení, a specificky také zakázané způsoby odchyty a usmrcování volně žijících zvířat (§ 14 odst. 1 tohoto zákona). V rámci postupu dle ZOM se uplatní stanovené zákazy týkající se lovu zvěře dle § 45 ve vazbě na § 39 ZOM.

Zákon upravuje také postup v případě pokusů na zvířatech (§ 15 a násl. ZOZT). S ohledem na podmínky stanovené tímto zákonem je i pro potřeby odchyty a sledování (telemetrie atp.) zvířat spojených se zásahy, jako je injekční aplikace narkotizačních prostředků atp., nezbytné schválení projektu pokusů.

Pokud je vlk chován jako zvíře v zájmovém chovu, jedná se o druh zvířete vyžadující zvláštní péči podle ZOZT (vlk je zařazen mezi zvířata vyžadující zvláštní péči podle § 3 odst. 3 písm. b) vyhlášky č. 451/2021 Sb., o ochraně druhů zvířat vyžadujících zvláštní péči). Podle ZOZT se na vybrané druhy zvířat vyžadujících zvláštní péči (včetně vlka) v zájmovém chovu vztahují přísnější pravidla (§ 13 odst. 5 až 11 ZOZT). Vlka je možné v zájmovém chovu chovat pouze na základě povolení krajské veterinární správy, které se po posouzení budoucích podmínek chovu vydává ve správním řízení. ZOZT také zakazuje odchyt jedinců druhů původních volně žijících na území České republiky (tedy včetně vlka) pro účely zájmového chovu (§ 14 odst. 8 ZOZT) a dále zakazuje rozmnožování vybraných druhů šelem uvedených v příloze zákona, včetně vlka (§ 14a odst. 5 ZOZT). Rozmnožování vlka je možné pouze v rámci chovu v zoologické zahradě s platnou licencí podle zákona č. 162/2003 Sb., o podmínkách provozování zoologických zahrad, nebo chovu provozovaného za účelem ochrany druhu v souladu se zákonem o ochraně přírody a krajiny.

3.4 Zákon o přestupcích, trestní zákoník

Porušení zákazů a dalších podmínek stanovených výše uvedenými předpisy představuje **přestupek** podle těchto předpisů, přičemž procesní postup řešení přestupků je upraven zákonem č. 250/2016 Sb. o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich, v platném znění (zákon o přestupcích). Některé jednání pak může naplňovat znaky **trestného činu** podle zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, v platném znění. Na vlka jako ZCHD v kategorii kriticky ohrožený a zároveň exemplář CITES se vztahuje ustanovení § 299 odst. 2 trestního zákoníku („neoprávněné nakládání s chráněnými volně žijícími živočichy a planě rostoucími rostlinami“) a obdobně ustanovení § 300 trestního zákoníku v případě hrubé nedbalosti. Šlo by např. o úmyslné nelegální usmrcení nebo jiné nelegální nakládání s vlkem. S ohledem na to, že vlk je zároveň zvěří ve smyslu zákona o myslivosti, představuje nelegální lov rovněž trestný čin pytláctví dle § 304 a trestné je dle § 302 také surové týrání (utýrání) zvířete v rozporu se zákonem na ochranu zvířat proti týrání. Nedbalostní usmrcení nebo jiné nakládání se zvláště chráněným druhem, tedy i vlkem, se pak považuje za přestupek dle ZOPK (§ 87 odst. 1 písm. c), § 87 odst. 2 písm. c); § 87 odst. 3 písm. b); § 88 odst. 1 písm. e) a § 88 odst. 2 písm. e) ZOPK) a obdobně by byla jako přestupek řešena méně závažná porušení ZOM nebo ZOZT.

Jak přestupkový zákon (v § 24), tak trestní zákoník (v § 28) však současně pamatují na situace tzv. **krajní nouze**, tyto případy (shodně v obou předpisech) definují a stanoví podmínky, kdy se uplatní. Konkrétně se za přestupek či trestný čin v případech krajní nouze nepovažuje konání (čin), kterým někdo odvrací nebezpečí přímo hrozící zákonem chráněnému zájmu (např. tedy zájmu ochrany života a zdraví osob). O postup v krajní nouzi se s ohledem na podmínky stanovené přestupkovým zákonem nebo trestním zákoníkem může jednat při naplnění následujících podmínek (které musí vždy být naplněny současně):

- a) *Hrozí nebezpečí pro zájem chráněný přestupkovým zákonem/trestním zákoníkem* - např. vlk se projevuje agresivně vůči lidem v krátké vzdálenosti (pod 30m), tj. jedná se o zjevnou bezprostřední hrozbu zájmu na ochraně života a zdraví.

b) *Nebezpečí hrozí přímo* - nastává takový vývoj událostí, který spěje k ohrožení chráněného zájmu (např. škodě zdraví) a nebezpečí přímo hrozí nebo trvá - tj. vlk je přítomen na místě, neprojevuje plachost, příp. už útočí na lidi (nejednalo by se o odvrácení přímo hrozícího nebezpečí, pokud by odchyt či lov nastal bez přímé souvislosti nebo po pominutí těchto okolností).

c) *Požadavek subsidiarity - nebezpečí za daných okolností nelze odvrátit jinak* - je nutné volit ze všech v úvahu přicházejících řešení (způsobů odvrácení nebezpečí) ten, který přináší nejmenší škodu; např. odplašení zvířete bude představovat v hierarchii závažnosti následků nejmenší poškození chráněného zájmu; usmrcení či odchyt s následným usmrcením jsou nejzazší možnost řešení ohrožení.

d) *Povinnost nebezpečí snášet* - o krajní nouzi nejde, jestliže ten, komu nebezpečí hrozí, je povinen je snášet – tj. právní předpisy ukládají určitým kategoriím osob zvláštní povinnosti, a tyto osoby se jí nemohou vyhýbat poukazem na své vlastní ohrožení (v případě útoku vlka se v zásadě neuplatní - např. ohrožený turista nemá zvláštní zákonnou povinnost snášet nebezpečí hrozící zvláště chráněným živočichem s atypickým chováním a ztrátou plachosti).

e) *Požadavek proporcionality - následek, způsobený odvrácením nebezpečí, nemůže být stejně závažný nebo ještě závažnější než ten, který hrozil* - požadavek proporcionality u krajní nouze je výrazem toho, že nelze připustit záchranu jednoho zájmu chráněného trestním zákoníkem obětováním zájmu jiného. Podmínka úzce souvisí s podmínkou subsidiarity a dalšími výše uvedenými podmínkami, přičemž způsob a výsledné dopady odvrácení hrozícího nebezpečí musí být přiměřené tomu, jaké nebezpečí hrozilo. V případě přímého útoku na člověka a ohrožení zdraví je tak relevantní (dle míry hrozícího nebezpečí) i usmrcení útočícího zvířete. V případě ohrožení nižší intenzity nebo jiného chráněného zájmu (majetku) musí být relevantní také způsob a dopad reakce na ohrožení.

S ohledem na skutečnost, že výše zmíněné ustanovení § 5 odst. 2 písm. c) ZOZT, tedy bezprostřední ohrožení člověka zvířetem, jako důvod usmrcení zvířete, **představuje speciální právní úpravu** ve vztahu k institutu krajní nouze, lze v takovýchto situacích usmrtit zvíře (vlka) pouze v případě, kdy útok zvířete probíhá nebo trvá a je ohrožen člověk (nikoliv jiné zvíře). Pro aplikaci tohoto ustanovení nicméně postačuje, že je člověk ohrožen (na životě či zdraví), není nutné, aby již došlo přímo k napadení a ke zranění člověka.

O tom, zda byly uvedené podmínky v konkrétním případě naplněny, ve výsledku může rozhodnout soud (v rámci trestního řízení), příp. příslušný orgán (ochrany přírody, státní správy myslivosti či ochrany zvířat, v závislosti na tom, která ustanovení právních předpisů byla dotčena) v rámci přestupkového řízení.

V rámci tohoto Pohotovostního plánu se předpokládá uplatnění režimu krajní nouze v kritických případech, zejména bezprostředního ohrožení života či zdraví osob. S ohledem na navržený postup (včetně vydání výjimek dle ZOPK a povolení dle ZOM „předem“) by nicméně měla být většina ostatních případů řešena za účasti příslušných orgánů a oprávněných subjektů, jak je popsáno v kap. 4 tohoto Pohotovostního plánu.

3.5 Souhrn

V případě řešení situací souvisejících s výskytem problematického jedince (zejména v případě nutnosti jeho lovu) se uplatní více předpisů, nejčastěji ZOPK a ZOM, s respektováním podmínek ZOZT.

Ve většině případů půjde o postup podle ZOM, a to na základě povolení výjimek dle ZOPK. Nezbytné bude tedy zajistit koordinaci jak postupu orgánů ochrany přírody a státní správy myslivosti, tak spolupráci mezi příslušnými orgány, osobami zajišťujícími lov či odchyt, uživatelem honitby a AOPK ČR při praktickém naplňování potřebných opatření. To by ve vymezených případech mělo být zajištěno mj. i prostřednictvím níže uvedeného pohotovostního štábu.

V případě zraněných a jinak handicapovaných jedinců se ve specifických případech uplatní postup i podle zákona na ochranu zvířat proti týrání, včetně případného utrčení daného jedince veterinárním (soukromým) lékařem.

4. Jednotný postup při výskytu možného problematického jedince vlka

V případě možného výskytu problematického jedince vlka se vždy postupuje podle níže popsaného postupu tak, aby docházelo k co nejrychlejšímu posouzení situace a jejímu co nejefektivnějšímu řešení.

1. **Informace** o problematických, i zdánlivě problematických, vlcích **přijímá AOPK ČR** (jako odborná organizace zřizovaná MŽP), a to od jednotlivých orgánů ochrany přírody a dalších orgánů státní správy (včetně těch zastoupených v pohotovostním štábu), hospodářů, chovatelů, myslivců a dalších osob.
2. **AOPK ČR** zajistí bezprostřední **prověření situace a posoudí závažnost situace** podle tabulky č. 1. Pokud posouzení bude ukazovat na **Situaci vyžadující pozornost** (stupeň II. a III. podle tabulky č. 1), **AOPK ČR aktivuje pohotovostní štáb**.
3. **Pohotovostní štáb** pod vedením předsedy rozpracuje **plán opatření** pro konkrétní situaci, konkrétní problematické jedince (včetně případných požadavků na zintenzivnění monitoringu a další doplnění informací potřebných pro rozhodnutí o postupu) a zajistí ve **spolupráci s relevantními orgány a subjekty** (uživateli honiteb aj.) realizaci nezbytných opatření v souladu s legislativními požadavky. Předseda pohotovostního štábu navrhuje, řídí a kontroluje realizaci opatření. Skupina rozhoduje o způsobu informování veřejnosti (medií) a po ukončení situace zhodnotí proces.

Předpokladem uplatnění tohoto postupu (hl. pokud jde o realizaci konkrétních opatření dle bodu 3.) je zajištění nezbytných právních podmínek pospaných v kap. 3, tedy zejména povolení výjimky dle § 56 ZOPK a navazujících rozhodnutí dle § 39 a/nebo § 41 ZOM, přičemž tato povolení blíže upřesní podmínky postupu.

Dále v kapitole 4 jsou podrobněji rozpracovány jednotlivé kroky postupu při výskytu (nebo podezření na výskyt) problematického jedince vlka, role konkrétních aktérů a jejich zodpovědnost.

4.1 Příjem informací

Ke včasnému a optimálnímu řešení situace přispívá předem jasně stanovený postup předávání a sdílení informací o chování vlka. Příjem a sdílení informací koordinuje AOPK ČR, která je odbornou organizací resortu životního prostředí a je pověřena realizací Programu péče o vlka obecného. V zájmu zajištění efektivního a operativního postupu je tedy vhodné a potřebné, aby jednotlivé orgány a organizace, které nejčastěji obdrží informace o nepřírozeném či problematickém chování vlka (policie či další složky integrovaného záchranného systému, orgány ochrany přírody či myslivosti, záchranné stanice), i další subjekty (subjekty hospodařící na lesních pozemcích, uživatelé honiteb, vědecká a výzkumná pracoviště, zájmová sdružení a spolky) a v ideálním případě i široká veřejnost předávali informace AOPK ČR (viz dále kontaktní údaje). AOPK ČR zajistí evidenci všech případů výskytu hlášeného problematického chování vlka, jejich následné vyhodnocení a v případě nutnosti aktivuje pohotovostní štáb.

K příjmu hlášení pozorování vlka s podezřením na nepřírozené chování od veřejnosti nebo ke konzultaci jeho chování slouží **pohotovostní telefonní linky** na vybraných regionálních pracovištích (RP) AOPK ČR:

- **RP Jižní Čechy: 739 569 577**
- **RP Liberecko: 731 502 993**
- **RP Olomoucko 739 590 410**
- **RP Správa CHKO Beskydy: 731 568 413**
- **RP Správa CHKO Bílé Karpaty: 731 521 913**

- RP Správa CHKO České Středohoří: 731 502 994
- RP Správa CHKO Český les: 739 569 603
- RP Správa CHKO Kokořínsko - Máchův kraj: 739 590 415
- RP Správa CHKO Poodří: 733 158 393
- RP Správa CHKO Slavkovský les: 739 569 334
- RP Správa CHKO Žďárské vrchy: 604 277 069
- RP Východní Čechy: 739 046 772

Tyto telefonní linky na AOPK ČR vznikly za účelem zajištění místních šetření škod způsobených velkými šelmami na hospodářských zvířatech pro účely podání žádostí o náhradu škody podle zákona č. 115/2000 Sb., o poskytování náhrad škod způsobených vybranými zvláště chráněnými živočichy, primárně ve dnech pracovního volna. Při hlášení škody během pracovního týdne lze volat na regionální pracoviště AOPK ČR na kontakty dle telefonního seznamu (viz <http://www.ochranaprirody.cz/regionalni-pracoviste/>).

Pro příjem hlášení pozorování je také na AOPK ČR zřízen speciální email: vlk@nature.cz nebo také webové rozhraní na adrese <https://www.navratvlku.cz/kontakt-napiste-nam/>.

Telefonní čísla pro hlášení (primárně šetření škod způsobených vlkem) z území národních parků:

- NP České Švýcarsko: 603 990 000,
- Krkonošský NP: 737 225 497
- NP Šumava: 731 530 472, případně 731 530 211

Systém je nastaven tak, aby se informace co nejrychleji dostala k odpovědné osobě pověřené AOPK ČR (garant Programu péče o vlka obecného, ředitel regionálního pracoviště AOPK ČR), která zajistí vyhodnocení situace a bude operativně řídit další postup.

4.2 Posouzení závažnosti situace a klasifikace chování vlka

Každý nahlášený případ bude AOPK ČR evidován, zdokumentován (ohledání místa, fotodokumentace, sběr vzorků...) a vyhodnocen podle škály přirozenosti chování vlka v souladu s tabulkou č. 1. Rozhodující je odlišit, zda se vlk chová skutečně nepřirozeně, nebo se chová stejně, jak by za podobných okolností v situaci reagoval každý jiný vlk (Karlsson a kol. 2007). Důraz bude kladen na zpětnou vazbu osobě, která hlášení provedla. Je nutné pečlivě vyhodnotit, zda se v případě blízkého setkání může jednat o nepřirozené chování vlka či nikoli. Každé jednotlivé hlášení je třeba brát s patřičnou vážností a chápat možné obavy obyvatel.

Na základě zhodnocení situace provede AOPK ČR (ve spolupráci s příslušnými orgány a dalšími dotčenými subjekty) **prohlídku místa**, jejímž cílem je kromě dokumentace zanechaných pobytových znaků (otisky stop, srst atd.):

- 1. ověřit (pokud možno), zda se skutečně jedná o vlka, případně o více jedinců tohoto druhu,**
- 2. shromáždit podrobnosti o hlášeném pozorování (doplnění informací, dalších pozorování či upřesnění okolností, vč. přeměření udávané vzdálenosti od lidí a budov atp.),**
- 3. identifikovat možné stimuly nebo důvody pro pozorované neobvyklé chování vlka.**

Po ověření situace na místě dojde k vyhodnocení a stanovení dalšího postupu v souladu s nastavenou škálou chování vlka dle tabulky č. 1, ve které jsou popsány kategorie chování vlka, stanovená závažnost situace a naléhavost konkrétních opatření.

V případě kategorizace události jako **Blízké setkání, resp. stupeň I. závažnosti situace** dle tabulky č. 1 nepředstavuje chování vlka problém a situace není riziková. Ve většině případů se vlk stáhne v okamžiku, kdy pozná, že se jedná o člověka. Tento typ chování většinou nevyžaduje reakci, samozřejmě pokud se takové chování neopakuje, nestupňuje apod. (viz dále). Příčinou takových blízkých setkání může být skutečnost, že vlci ve dne hůře vidí, orientují se primárně čichem a může jim proto trvat déle (člověkem subjektivně vnímáno), než situaci vyhodnotí a rozpoznají člověka, ve kterém instinktivně vidí potenciální nebezpečí.

Pokud klasifikace dle tabulky č. 1 ukáže na **Situaci vyžadující pozornost, resp. stupeň II. a III. závažnosti situace**, situaci je nutné aktivně řešit, neboť vlk vykazuje problematické nebo

smělé/nebojácné chování, které by v okamžiku eskalace mohlo být hodnoceno až jako kritické či dokonce ohrožující bezpečnost lidí. Smělé/nebojácné chování vlka je ovlivněno celou řadou faktorů (geneticky dané vlastnosti, zkušenosti, věk, pohlaví, pocit hladu, vliv matky a sourozenců), proto je velmi obtížné určit, které z nich takové chování jedince v konkrétní situaci vyvolaly. Smělé/nebojácné chování často provází mladé jedince od 1 do 2 let. Mladí vlci jsou naivnější a zvědavější, jejich útěková vzdálenost tak může být i kratší než u opatrných dospělých jedinců. Jejich zvědavost a častý zájem o nové podněty zvyšuje riziko jejich silné habituace, resp. posiluje vliv pozitivního podmiňování. Habituace jako taková problém neznámá. Když se hovoří o problematice případů v souvislosti s vlky, jedná se zpravidla o **silnou habituaci**, která zřetelně překračuje běžnou míru habituace divokých zvířat na kulturní krajinu (Reinhardt a kol. 2018).

V situacích vyžadujících pozornost je v řadě případů již nutná nějaká konkrétní akce nebo realizace doporučených opatření. Doporučené postupy a opatření vztahující se ke konkrétním situacím vyžadujícím pozornost shrnuje tabulka č. 1 - Situace vyžadující pozornost.

Ve výčtu popisů chování není možné vyjmenovat všechny případy, které se mohou stát. Každý případ je něčím specifický, a proto je třeba každé pozorování posuzovat samostatně (např. když vlk proběhne blízko vozidla, je to obecně považováno za nerizikové, pokud se však zdá, že se o vozidlo evidentně zajímá, může to naznačovat možnou stimulaci potravou a případ je třeba s ohledem na to adekvátně klasifikovat).

Tabulka č. 1: Posouzení různých způsobů chování vlka ve vztahu k jeho nebezpečnosti pro člověka a z toho vyplývající opatření a doporučení (vypracováno a upraveno dle: Large Carnivore Initiative for Europe (LCIE) (2019): Policy Support Statement: The management of bold wolves; Reinhardt I., Kaczensky P., Frank J., Knauer F., Kluth G. (2018): Konzept zum Umgang mit Wölfen, die sich Menschen gegenüber auffällig verhalten, BfN Skripten 502, Hrsg: Bundesamt für Naturschutz; Bundesamt für Umwelt (2016, rev. 2019): Konzept Wolf Schweiz Vollzugshilfe des BAFU zum Wolfsmanagement in der Schweiz; Černe R., Majič Skrbinšek A., Bartol M.J., Jonozovič M. (2015): Guidelines for bear intervention groups, Action A.1LIFE DINALP BEAR project)

Závažnost situace	Klasifikace chování jedince	Popis chování vlka	Doporučená opatření	Informování veřejnosti
Blízké setkání				
I. stupeň	přirozené chování	vlk nezaregistroval lidskou přítomnost, vykazuje nadále přirozené chování	ověření hlášení, vysvětlení vlčího chování nahlašovateli	podávat informace o výskytu a etologii vlka; o doporučeném chování při blízkém setkání s vlkem; informovat místní veřejnost o doporučeném chování ve "vlčích oblastech" (včetně informace chovatelům hospodářských zvířat)
	přirozené chování	vlk se stáhne (odejde, ukryje) při náhodném přiblížení člověka na relativně krátkou vzdálenost (nad 30 m)	ověření hlášení, vysvětlení vlčího chování nahlašovateli	
	přirozené chování	vlk zůstává na dohled lidí v dopravních prostředcích (auta, traktory, apod.), ihned se nevzdaluje, pozoruje, odchází	ověření hlášení, vysvětlení vlčího chování nahlašovateli	
	přirozené chování	vlk při náhodném přiblížení se k člověku na relativně krátkou vzdálenost (méně jak 30 m) chvíli člověka pozoruje, pak odchází	ověření hlášení, vysvětlení vlčího chování nahlašovateli	
	přirozené chování	vlk za tmy jednorázově proběhl kolem lidských sídel nebo jimi prochází	ověření hlášení, vysvětlení vlčího chování nahlašovateli	
	přirozené chování	vlk za světla jednorázově proběhl na dohled od lidských sídel	ověření hlášení, vysvětlení vlčího chování nahlašovateli	
	přirozené chování	vyprovokovaný vlk se ve svém přirozeném prostředí chová výhružně	ověření hlášení, vysvětlení vlčího chování nahlašovateli, monitoring	

	<i>přirozené chování / chování nežádoucí vzhledem k ochraně hospodářských zvířat</i>	vlk způsobil škody na nezabezpečených hospodářských zvířatech	zavedení preventivních ochranných opatření (zabezpečení) u stád hospodářských zvířat, monitoring	poskytovat cílené informace o etologii vlka, jeho výskytu, proč se škoda stala, jak jí lze předcházet (vysvětlení způsobů prevence), na koho se lze obrátit apod., komunikace s chovateli hospodářských zvířat
	<i>přirozené chování / chování nežádoucí vzhledem k ochraně hospodářských zvířat</i>	vlk způsobil jednorázově škody na hospodářských zvířatech navzdory provedenému zabezpečení	vyhodnocení efektivity zabezpečení zvířat, identifikace slabých míst, zlepšení provedených ochranných opatření, intenzivní monitoring	poskytovat cílené informace, proč se škody stále vyskytují, jak je možné zlepšit ochranná opatření apod., intenzivní komunikace s chovateli hospodářských zvířat

Závažnost situace	Klasifikace chování jedince	Popis chování vlka	Doporučená opatření	Informování veřejnosti
Situace vyžadující pozornost				
II. stupeň	<i>smělé/nebojácné chování</i>	vlk se ve svém přirozeném prostředí nevzdaluje od své kořisti; když zaregistruje člověka, brání svou kořist	intenzivní monitoring	poskytovat cílené informace o chování vlka ve snaze zvýšit porozumění jeho chování; podávat informace, jak se chovat, aby nedošlo k přímému konfliktu s vlkem; vyzvat k hlášení pozorování
	<i>smělé/nebojácné chování</i>	vlk ve svém přirozeném prostředí přichází k člověkem odlovené zvěři do méně než 10 min. (po vzdálení se člověka)	intenzivní monitoring	
	<i>smělé/nebojácné chování - možný problém silné habituace nebo pozitivního podmiňování</i>	vlk ve svém přirozeném prostředí si je vědomý nepříteli vzdáleného člověka, kterého jako člověka identifikoval a nevzdaluje se; o lidi v místě opakovaně jeví zájem, ale nepřibližuje se	intenzivní monitoring, důsledné zajištění možných podnětů	poskytovat cílené informace o prevenci a možnosti vyhnutí se přímému konfliktu s vlkem; místní veřejnosti a turistům vysvětlit možné příčiny a důsledky jak pro vlka, tak pro člověka; zajistit obousměrnou komunikaci s místní veřejností např. prostřednictvím horké linky, internetu, sociálních sítí, v případě svolání pohotovostního štábu je způsob (rozsah a forma) informování veřejnosti dohodnut pohotovostním štábem
	<i>smělé/nebojácné chování - možný problém silné habituace nebo pozitivního podmiňování</i>	vlk několik dní po sobě (více událostí v průběhu delšího časového úseku) vyhledává lidská sídla , pohybuje se v jejich blízkosti v relativně krátké vzdálenosti (menší než 30 m)	intenzivní monitoring včetně možnosti telemetrie, zvážení averzivního podmiňování, důsledné zajištění možných podnětů; může být zvažováno svolání pohotovostního štábu	
	<i>smělé nebojácné chování - možný problém silné habituace nebo pozitivního podmiňování</i>	vlk v blízkosti lidského sídla si je vědomý nepříteli vzdáleného člověka a nevzdaluje se	intenzivní monitoring včetně možnosti telemetrie, averzivní podmiňování, důsledné zajištění možných podnětů; může být zvažováno svolání pohotovostního štábu	
	<i>problematické chování - nežádoucí vzhledem k ochraně hospodářských zvířat</i>	vlk opakovaně překonává <i>optimálně provedené doporučené preventivní zabezpečení hospodářských zvířat</i>	svolání pohotovostního štábu => intenzivní monitoring včetně možnosti telemetrie, averzivní podmiňování až odstranění jedince z populace, není-li vhodná metoda averzivního podmiňování úspěšná nebo ji nelze z nějakého důvodu uplatnit	o rozsahu, formě a intenzitě informovanosti veřejnosti rozhodne pohotovostní štáb s cílem objasnit široké veřejnosti přijatý postup s vysvětlením možných příčin a důsledků

Závažnost situace	Klasifikace chování jedince	Popis chování vlka	Doporučená opatření	Informování veřejnosti
-------------------	-----------------------------	--------------------	---------------------	------------------------

III. stupeň	<i>kritické chování - nežádoucí vzhledem k ochraně hospodářských zvířat a přenosu naučeného chování na další jedince druhu</i>	útoky na zabezpečená stáda hospodářských zvířat trvajší - vlk se specializuje na lov hospodářských zvířat jako hlavní kořist	svolání pohotovostního štábu => odstranění jedince z populace	o formě a intenzitě rozhoduje pohotovostní štáb; cílem je objasnit široké veřejnosti přijatý postup s vysvětlením možných příčin a důsledků jak pro vlka, tak pro člověka
	<i>kritické chování - naznačuje silnou habituaci, možný problém pozitivního podmiňování</i>	vlk člověka registruje a neutěče , když se k němu člověk přiblíží na krátkou vzdálenost (menší než 30 m), opakování podobných událostí	svolání pohotovostního štábu => intenzivní monitoring včetně možnosti telemetrie, averzivní podmiňování	o formě a intenzitě rozhoduje pohotovostní štáb; cílem je objasnit široké veřejnosti přijatý postup s vysvětlením možných příčin a důsledků jak pro vlka, tak pro člověka; zdůraznit základní cíl zajištění bezpečnosti lidí
	<i>kritické chování - pozitivní podmiňování a silná habituace mohou vést ke stále odvážnějšímu chování</i>	vlk opakovaně vyhledává lidi a drží se v jejich blízkosti, následuje člověka (se psem i bez) na krátkou vzdálenost	svolání pohotovostního štábu => intenzivní monitoring včetně možnosti telemetrie, averzivní podmiňování až odstranění jedince z populace, není-li vhodná metoda averzivního podmiňování úspěšná nebo ji nelze z nějakého důvodu uplatnit	o formě a intenzitě rozhoduje pohotovostní štáb; cílem je objasnit široké veřejnosti přijatý postup s vysvětlením možných příčin a důsledků jak pro vlka, tak pro člověka; zdůraznit základní cíl zajištění bezpečnosti lidí
	<i>kritické chování - možný problém silné habituace nebo pozitivního podmiňování</i>	vlk se opakovaně (více než 2x) přes den objevuje v lidském sídle	svolání pohotovostního štábu => intenzivní monitoring včetně možnosti telemetrie, averzivní podmiňování až odstranění jedince z populace, není-li vhodná metoda averzivního podmiňování úspěšná nebo ji nelze z nějakého důvodu uplatnit	
	<i>kritické chování - možný problém silné habituace nebo pozitivního podmiňování</i>	vlk opakovaně vyhledává domácí psy v blízkosti lidí nebo lidských sídel a chová se vůči nim agresivně	svolání pohotovostního štábu => intenzivní monitoring včetně možnosti telemetrie, averzivní podmiňování až odstranění jedince z populace, není-li vhodná metoda averzivního podmiňování úspěšná nebo ji nelze z nějakého důvodu uplatnit	
	<i>chování ohrožující bezpečnost lidí - riziko zranění</i>	vlk následuje člověka navzdory pokusům o averzivní podmiňování	okamžité odstranění jedince z populace	o formě a intenzitě rozhoduje pohotovostní štáb; cílem je objasnit široké veřejnosti přijatý postup s vysvětlením možných příčin a důsledků jak pro vlka, tak pro člověka; zdůraznit základní cíl zajištění bezpečnosti lidí
	<i>chování ohrožující bezpečnost lidí - riziko zranění</i>	vlk brání svou kořist v blízkosti lidských sídel okamžitým útokem, averzivní podmiňování není účinné	okamžité odstranění jedince z populace	
	<i>chování ohrožující bezpečnost lidí - riziko zranění</i>	vlk se chová agresivně vůči lidem bez zjevné příčiny (aniž by byl vyprovokován)	okamžité odstranění jedince z populace	
<i>chování ohrožující bezpečnost lidí - riziko zranění</i>	vlk napadl člověka bez zjevné příčiny (aniž by byl vyprovokován)	okamžité odstranění jedince z populace		

Vysvětlivky

Závažnost situace a naléhavost opatření	Popis	Navržená opatření	
I. stupeň	Situace není hodnocena jako závažná a nevyžaduje aplikaci opatření	monitoring	sběr údajů z terénu: pobytové znaky, informace od myslivců, lesníků, náhodná pozorování
II. stupeň	Situace je hodnocena jako problematická a vyžaduje aplikaci opatření	zavedení preventivních ochranných opatření	využití preventivních opatření na ochranu hospodářských zvířat: elektrické ohradníky, zavírání zvířat na noc do pevných chlévů, využití pasteveckých psů apod.

III. stupeň	<i>Situace je závažná a naléhavě vyžaduje aplikaci opatření</i>	hodnocení efektivnosti ochranných opatření	<i>vyhodnocování efektivnosti realizovaných ochranných opatření v časovém odstupu, a to i v případě, kdy se vlk na lokalitu v daném období nevrátil</i>
		intenzivní monitoring	<i>založení záznamu případu, systematický intenzivní sběr vzorků nebo údajů o výskytu a chování konkrétního jedince, možnost využití telemetrického sledování</i>
		averzivní podmiňování	<i>řešení krizové situace systematickým použitím různých metod plašení (pomocí hluku, slepých střel do vzduchu, dělobuchů, světel,...)</i>
		důsledné zajištění možných podnětů	<i>odstranění nebo zajištění pro vlka atraktivních lákadel v dané oblasti (odpadků, živočišného odpadu, psů,...)</i>
		odstranění jedince z populace	<i>odstřel nebo utracení, ev. odchyt</i>

4.3 Aktivace pohotovostního štábu

Pro území každého regionu (zpravidla území působnosti regionálního pracoviště AOPK ČR) s aktuálně zjištěným výskytem vlků (vč. území CHKO, NP či vojenských újezdů) bude **předem ustaven pohotovostní štáb**. Pohotovostní štáb bude pro každý region ustaven formou dohody o ustavení pohotovostního štábu a realizaci opatření z něj vyplývajících. Tato dohoda bude obdobou dohody ve smyslu § 11 odst. 2 správního řádu, byť role pohotovostního štábu je primárně koordinační, a bude ustavena mezi AOPK ČR a institucemi, které jsou členy pohotovostního štábu, předem (dříve, než dojde k identifikaci problematického chování vlka). Následně bude činnost pohotovostního štábu aktivována vždy ad hoc v závislosti na potřebě řešení konkrétních situací.

Složení pohotovostního štábu (na regionální úrovni):

- **předseda: ředitel regionálního pracoviště AOPK ČR**
úloha předsedy: vedení pohotovostního štábu, zajištění koordinace činnosti a odborné podpory jeho činnosti vč. zajištění informování a konzultace s MŽP a MZe, zejména o zvoleném postupu a způsobu provedení opatření podle tabulky č. 1
- **zástupce předsedy:** vedoucí odboru životního prostředí a zemědělství krajského úřadu / ředitel správy NP / přednosta újezdního úřadu nebo jimi určení zástupci dle územní příslušnosti
úloha zástupce: zajištění souladu postupu se ZOPK i ZOM v rozsahu územní působnosti KÚ, informování zástupců samosprávy - radní pro ŽP aj.
- zástupce krajského ředitelství Policie ČR územně dotčeného kraje
úloha člena: zajištění součinnosti z hlediska zajištění bezpečnosti osob, zajištění spolupráce Policie ČR na realizaci opatření atp.
- zástupce příslušné krajské veterinární správy
úloha člena: zajištění postupu s ohledem na zákon na ochranu zvířat proti týrání, případně veterinární zákon
- zástupce ČMMJ
úloha člena: zajištění komunikace s OMS a zástupci uživatelů honiteb, spolupráce na realizaci opatření
- garant Programu péče o vlka obecného
úloha člena: odborná podpora
- zástupce pro práci s veřejností AOPK ČR
úloha člena: koordinace se zástupci pro práci s veřejností v příslušných NP / KÚ / VÚ, zajištění postupu pro zveřejňování informací pro média a postupu pro informování veřejnosti v dotčené oblasti.

V konkrétním případě (dle místa výskytu problematického jedince) budou do činnosti pohotovostního štábu a realizace opatření zapojeny předsedou další osoby či subjekty. Bude se jednat o:

- zástupce orgánů státní správy myslivosti a orgánů ochrany přírody na úrovni příslušné obce (či obcí) s rozšířenou působností, na území CHKO také vedoucí Správy CHKO, jejichž úlohou může být poskytnout součinnost zejména s ohledem na postup podle ZOM a ZOPK, spolupráce s místními samosprávami, uživateli honiteb;
 - starosta dotčené obce (obcí) nebo jím pověřená osoba, případně zástupce obecní / městské policie
 - zástupce příslušného okresního mysliveckého spolku, uživatelé honiteb, poškození chovatelé hospodářských zvířat
- a dále dle potřeby odborníci spolupracující na realizaci opatření a poradenství ohledně dostupných technik a zkušeností (veterinární specialisté, odborníci na monitoring či odchyt), potřebné technické podpory (např. ze strany hasičského záchranného sboru) apod. V případě zraněných nebo jinak handicapovaných jedinců zástupce záchranné stanice.

Pohotovostní štáb bude aktivován AOPK ČR pro řešení situací souvisejících s výskytem problematického jedince, konkrétně případů, kdy bude situace ze strany AOPK ČR vyhodnocena jako problematická až závažná (od II. stupně vyžadující pozornosti podle tabulky č. 1), a to i na základě podnětu jednotlivých členů pohotovostního štábu, nebo podnětu kteréhokoli orgánu státní či veřejné správy podaného předsedovi pohotovostního štábu. Rozhodnutí aktivovat pohotovostní štáb na základě závažnosti situace (od II. stupně vyžadující pozornost) náleží předsedovi pohotovostního štábu.

Jednání pohotovostního štábu svolá (prezenčně nebo jinou adekvátní formou) předseda bezodkladně (dle charakteru konkrétní situace, maximálně do 1 týdne - 7 dní). S ohledem na informace o lokalizaci problému (pohybu problematického jedince) a charakteru dosud získaných informací osloví předseda případně další osoby a subjekty. V případech, kdy výskyt problematického jedince vlka zasahuje na území více regionálních pracovišť AOPK ČR, zajistí předsedové pohotovostního štábu vzájemnou informovanost a koordinaci postupu, případně se dohodnou na společném jednání skupin.

Úkolem pohotovostního štábu je:

- stanovit postup doporučených opatření (v souladu s tabulkou č. 1 - Doporučená opatření); přitom vychází z postupů stanovených v tabulce č. 1, včetně formy a způsobu informování dotčené i laické veřejnosti, médií,
- zajistit realizaci opatření podle identifikovaného a posouzeného chování vlka v souladu s tabulkou č. 1 na základě dosud zjištěných informací,
- v rámci kompetencí jednotlivých členů skupiny zajistit vzájemnou koordinaci jednotlivých složek (členů pohotovostního štábu, případně dalších osob a subjektů) při realizaci dohodnutých opatření,
- odůvodnit a vyhodnotit realizovaná opatření a rozhodnout o formě výstupu pro veřejnost.

Z každého jednání pohotovostního štábu je pořizován stručný záznam (včetně seznamu účastníků), ze kterého budou vyplývat navrhovaná opatření, další postup pohotovostního štábu i jednotlivých subjektů. Závěry jednání pohotovostního štábu jsou neveřejné - způsob a intenzita informování veřejnosti o jednání pohotovostního štábu a průběhu realizace opatření je součástí jednání skupiny.

Závěry jednání pohotovostního štábu a informace o přijímaných opatřeních jsou předsedou předávány MŽP a MZe, jako ústředním orgánům státní správy ochrany přírody a myslivosti.

5.Řešení situace vyžadující pozornost

Jestliže z posouzení situace vyplyne, že chování vlka vyžaduje pozornost, je třeba podle konkrétní situace zvolit a provést stanovená doporučená opatření, viz tabulka č. 1 - Doporučená opatření. Kapitola 5 detailně popisuje postup a jednotlivé kroky, které však dle naléhavosti situace nemusí být vždy naplněny.

5.1 Monitoring a zintenzivnění monitoringu

V rámci České republiky probíhá v oblastech trvalého výskytu vlka monitoring zajišťovaný AOPK ČR nebo spolupracujícími subjekty zaměřený na získání základních informací o výskytu vlka (nálezo

data o výskytu, rozmnožování, genetická příslušnost k subpopulaci...). Monitoring probíhá různou formou s využitím stopování, sledování pomocí fotopastí, sběrem trusu, atp. Výsledky monitoringu jsou ukládány do Náleзовé databáze ochrany přírody (NDOP), provozované AOPK ČR, stejně jako jednotlivá hlášení o výskytu nad rámec tohoto standardního monitoringu.

V případě hlášení vlka s nepřírozeným chováním bude nezbytné získat podrobné, lokálně zaměřené informace, které standardní monitoring bude zpravidla pokrývat jen v omezené míře. V oblastech výskytu vlka, kde probíhá standardní monitoring, je nutné jej zintenzivnit, resp. doplnit tak, aby bylo možné dokumentovat výskyt, pohyb, aktivitu jedince / jedinců s cílem zjistit, zda se skutečně jedná o vlka / vlky, jaké je jejich chování, zda je problematické a kolika jedinců se případně problematické chování týká, jakého jsou pohlaví, atp. Pokud se bude jednat o oblasti, kde dosud žádný monitoring neprobíhá (území s nově zjištěným výskytem), je nutné jej bezodkladně zahájit s cílem získat a ověřit informace nezbytné k posouzení situace. Monitoring se realizuje systematickým intenzivním sběrem vzorků a záznamů (umístěním, popř. doplněním fotopastí apod.), nebo i případným telemetrickým sledováním (více viz Metodika monitoringu velkých šelem²).

K získání přehledu, odkud jsou pozorování hlášena opakovaně (tj. kde se mohou nacházet stimulační podněty), jsou významné informace od uživatelů honiteb, hospodařících subjektů a místní veřejnosti. **Veřejnost bude vyzvána**, aby pozorování vlka bezodkladně hlásila a konzultovala na výše uvedených telefonních číslech (a nezveřejňovala je předtím na sociálních sítích). Informovány budou místní orgány územní samosprávy a průběžně jim budou poskytovány zjištěné poznatky a výsledky hodnocení situace.

Monitoring zajistí AOPK ČR prostřednictvím svých regionálních pracovišť ve spolupráci s uživateli honiteb a ve spolupráci s příslušnými orgány státní správy (např. Správami NP), smluvními partnery atp.

Pokud situace vyžadující pozornost trvá a dále jsou i dle výsledků podrobného monitoringu k dispozici zprávy, že se vlk vyskytuje v bezprostřední blízkosti domů nebo strý lidí v okruhu do 30 metrů či se k nim dokonce aktivně přibližuje, je nutné zareagovat.

5.2 Vyhledání podnětů a jejich důsledné zajištění

Snadná dostupnost potravy v blízkosti lidských sídel a obydlí je často nejvýznamnější příčinou pozitivního podmiňování a možných konfliktů. **Omezený přístup k takovému zdroji potravy** je považován za nejúčinnější způsob prevence silné habituace až pozitivního podmiňování a vzniku pozdějšího kritického chování vlků. Pro oblasti mimo lidská sídla rovněž platí podobná **zásada „nepřibližovat se / nekrmít“**, která se vztahuje na vyhazování živočišného odpadu v blízkosti sídel i na stále ještě někde praktikované masité újedi, které jsou v rozporu se zákonem č. 166/1999 Sb., o veterinární péči a o změně některých souvisejících zákonů (veterinární zákon). Dodržování těchto zásad spolu se zavedením preventivních ochranných opatření pro ochranu hospodářských zvířat výrazně zamezí vzniku problematických nebo nežádoucích vzorců chování.

5.3 Zavedení preventivních opatření a hodnocení jejich efektivnosti

Preventivní opatření proti vzniku nežádoucí habituace a rozvoji problematického chování vlků zahrnují:

- zabezpečení skládek komunálního odpadu a dalších míst, kde by mohly být dostupné zbytky potravy,
- nakládání se živočišným odpadem z domácností, zemědělské výroby - veškerá uhynulá zvířata, zbytky tkání po porodech na pastvinách, stejně jako i jatečné odpady a kuchyňské zbytky masa důsledně kafilerně likvidovat! (nevyhazovat na hnojiště či rumiště, nekompostovat, nepoužívat jako újedi, atp.),
- zabezpečení stád hospodářských zvířat účinným způsobem - více viz Standard péče o přírodu a krajinu řada E 02 006 Ochrana hospodářských zvířat před útoky velkých šelem (<https://standardy.nature.cz>); zásadní je neumožnit vlkům vnikat do ohrad a lovit hospodářská zvířata, oplocení udržovat, kontrolovat funkčnost a nedovolit, aby oplocení obsahovalo „slabá

² https://portal.nature.cz/publik_syst/files/velselmy_mon_met_2020.pdf

- místa“ (která vlk vždy najde),
- pastevecké psy, kteří chrání stáda hospodářských zvířat, krmit pouze uvnitř ohrady,
- při pohybu venku (v honitbě) se psy striktně dodržovat zákaz volného pobíhání psů v honitbě podle ZOM; při venčení psů mít psy na vodítku, při volném pohybu psů v bezprostřední blízkosti lidských sídel (mimo honitby) neztrácet psy z dohledu a ujistit se, že uposlechnou přivolávací povel.

Účinnost těchto opatření lze zpravidla vyhodnotit velmi obtížně, jedná se o opatření, která jsou jen omezeně kontrolovatelná. Kromě např. oplocení areálů skládek komunálního odpadu či zabezpečení chovů hospodářských zvířat se jedná o aktivity, v nichž je klíčový individuální **zodpovědný přístup obyvatele**, který lze dosáhnout pouze tím, že veřejnost pochopí, proč je nutné tyto zásady dodržovat a předcházet vzniku konfliktních situací.

Efektivitu preventivních opatření je možné vyhodnocovat zejména při ochraně stád hospodářských zvířat formou zabezpečení stád (oplocení a jeho typ, způsob instalace, zamezení proti podlezení, podhrabání, kontrola napětí a vybíjecího impulsu, apod.). Efektivně provedená preventivní opatření na ochranu pasených zvířat jsou nezbytnou podmínkou pro odstranění jedince vlka, který se naučil překonávat špatně provedená opatření a opakovaně napadá hospodářská zvířata. Při odstranění takového jedince (jedinců) je provedení dobrého zabezpečení hospodářských zvířat jedním z „uspokojivých řešení“ ve smyslu § 56 odst. 1 ZOPK, které musí být splněno.

Obecné zásady prevence vzniku nežádoucí habituace je potřebné obecně komunitou dodržovat tak, aby nedocházelo k rozvoji problematického chování jedinců vlka. Hodnocení jejich efektivity v případě hlášení nežádoucího vlčího chování bude předmětem řešení situace, která vyžaduje pozornost (viz tabulka č. 1).

5.4 Averzivní podmiňování

Jestliže zajištění podnětů a zavedení preventivních ochranných opatření nebude dostatečně efektivní nebo se příčinu potenciálně problémového či nežádoucího chování nepodaří identifikovat a vlk nadále strpí člověka na vzdálenost kratší než 30 metrů nebo se k němu aktivně přibližuje, je na místě přistoupit k ovlivnění chování pomocí averzivního podmiňování, tedy systematickým použitím adekvátních metod plašení či zastrašování.

Averzivní podmiňování však lze provádět pouze v určitých, úzce definovaných případech. Aby bylo účinné, musí si vlk spojit negativní zkušenost s vlastním (nežádoucím) chováním, čehož je v praxi velmi obtížné dosáhnout. Vlci jsou inteligentní zvířata, která rychle poznají, kde má zvolená metoda plašení či zastrašování svá slabá místa. Pokud není postup dostatečně promyšlen, může se stát, že si plašený jedinec na použitou metodu zvykne a v důsledku toho se jej nepodaří zaplašit (McCarthy & Seavoy 1994, Dolson 2015). Současně je nezbytné, aby bylo opatření cílené a nevedlo k dopadům na necílové druhy, jejich nadměrnému rušení, případně i zatížení obyvatel hlukem apod.

Základní pravidlo averzivního podmiňování říká, **ihned začít s nejintenzivnější metodou plašení**, aby si vlk na negativní podněty postupně nezvykal a byl zaplašen co možná nejdříve, tj. dříve, než si nežádoucí chování osvojí. Čím častěji si vlk za své (nevhodné, rizikové) chování vyslouží „pochvalu“, tím obtížnější je ho to odnaučit. Vlčák musí pochopit, že se „trestu“ může vyhnout, když se daným způsobem nebude chovat. V ideálním případě se plašením docílí toho, že si vlčák spojí přítomnost člověka a/nebo výskyt v obydlených lokalitách s nepříjemnou zkušeností, a bude se blízkosti člověka vyhýbat.

Některé zkušenosti s plašením velkých šelem v Evropě vychází z plašení medvědů (Majic Skrbinšek & Krofel 2015). Vzhledem k tomu, že vlci vykazují problematické chování (ve srovnání s medvědy) jen velmi zřídka (Linnell a kol. 2002, McNay 2002), nejsou k dispozici relevantní studie hodnotící účinnost různých metod plašení u vlků.

Averzivní podmiňování by mělo být vždy zvažováno jako součást opatření a mj. s ohledem na podmínku neexistence jiného uspokojivého řešení (dle § 56 ZOPK) by mělo předcházet případnému odstranění jedince z přírody (lovu). Lze jej však provádět pouze v určitých případech. Pro systematické plašení jedince vlka obecného, jako zvláště chráněného druhu, je nezbytné povolení výjimky dle § 56 ZOPK. Bude se zpravidla jednat o dlouhodobější (cca týdny až měsíce trvajících) intenzivní kroky, které budou bezesporu rušením ve smyslu § 50 odst. 2 ZOPK. Oproti tomu

jednorázové zaplašení, např. při útoku na hospodářská zvířata, které nemá rozsáhlejší a systematický charakter a při němž nedochází ke zranění či usmrcení zvířat, povolení výjimky nevyžaduje, neboť nepředstavuje rušení ve smyslu zákazů uvedených v § 50 ZOPK. Systematické, cílené plašení v rámci averzivního podmiňování v případě potřeby zajistí AOPK ČR nebo ostatní orgány ochrany přírody na svém území (které pro tyto účely disponují / budou disponovat povolením výjimky) prostřednictvím na smluvním základě pověřených osob a za použití metod a prostředků v souladu s platnými právní předpisy.

Operativní metodou plašení se jeví použití hluku, např. **střílení do vzduchu slepými náboji, použití světlic / dělobuchů / petard**. Důležité je, aby rány zazněly u plašeného vlka dostatečně blízko a aby si na jejich zvuk nezvykl. Je třeba ale také počítat s tím, že vlci žijící ve vojenských prostorech nebo v okolí střelnic mohou být na tyto zvuky navyklí. V případě použití světlic a dělobuchů tato metoda s sebou navíc přináší, zvláště v jarním období, riziko rušení ostatních necílových druhů (hnízdících ptáků apod.) a dále během letních měsíců velké riziko vzniku požárů. Tato operativní metoda plašení by měla být tedy použita jednorázově, nikoli systematicky, a v takovém případě samostatně nepředstavuje zásah do přirozeného vývoje kriticky ohroženého druhu vlka obecného (k občasnému použití není nutná výjimka ze ZOPK, viz výše). Ideální pro averzivní podmiňování bude nastavení kombinace různých metod plašení, kde střelba do vzduchu slepými náboji, použití světlic či petard bude využita jako doplněk.

Plašení pomocí gumových a plastových projektilů nebylo dosud v podmínkách ČR testováno a jejich použití se aktuálně nepředpokládá³.

5.5 Odstranění jedince z populace

S ohledem na podmínky stanovené ZOPK je možné k odstranění jedince z populace přistoupit tehdy, **jsou-li ověřeny příčiny a okolnosti chování daného jedince a vyčerpány ostatní možnosti** (viz kapitoly 5.2 - 5.4), **nebo jiné řešení nelze využít**, a potenciálně problémové, nežádoucí chování vlka přetrvává. Není-li k dispozici jiné řešení nebo není účinné, uplatní se toto opatření v **situaci, která je AOPK ČR vyhodnocena a pohotovostním štábem potvrzena jako kritická** (ve smyslu tabulky č. 1) - tedy jedinec představuje pro člověka hrozbu na zdraví či na životě a/nebo opakovaně překonává optimálně provedená preventivní zabezpečení hospodářských zvířat doporučená Standardem na ochranu hospodářských zvířat před útoky velkých šelem. K odstranění jedinců se přistoupí rovněž v případě kříženců (u nichž je, jak bylo uvedeno výše, křížení zjevné nebo je možné je identifikovat jako křížence v 1. generaci na základě genetických analýz). Realizaci opatření navrhne předseda pohotovostního štábu a pohotovostní štáb zkoordinuje jeho realizaci.

Odstraněním jedince z populace se zpravidla myslí **odstřel nebo utracení**, ve výjimečných případech odchyt živého jedince. Umístění odchyceného jedince do zajetí (záchranná stanice pro handicapované živočichy, popř. následně zoo atp.) bude zvažováno podle konkrétní situace a ve zcela výjimečných případech, kdy bude problematické chování jedince souviset s jeho zraněním či jiným handicapem - ve většině případů je však zajetí pro původně volně žijící jedince natolik stresující, že není vhodným řešením ani u handicapovaných jedinců.

Realizace odstranění problematického jedince z volné přírody předpokládá existenci všech zákonných povolení podle platné legislativy (viz kapitola 3 Právní východiska). Odstraněn z populace může být pouze jedinec (jedinci), prokazatelně spojený s řešeným problematickým chováním - dle situace se může jednat o konkrétní jedince nebo i celou smečku, která problematické způsoby chování přejala.

V případě, kdy bude chování vlka z pohledu ohrožení života osob nutné řešit okamžitým zásahem, bude postupováno v **režimu krajní nouze**. Tento režim se typicky uplatní v případech bezprostředního ohrožení života či zdraví osob, kdy je nutné přijmout opatření v časovém horizontu, který neumožňuje projednání pohotovostním štábem a realizaci dalších kroků (podrobnější sledování a vyhodnocování situace). Vhodné nicméně bude, aby i v případě krajní nouze byl pohotovostní štáb, resp. jeho

³ Plašení pomocí gumových a plastových projektilů může působit výrazně silnější negativní zkušenost než např. použití pyrotechniky (akustického a světleného plašení), avšak nelze aplikovat bez rizika poranění zvířete a tedy rozporu s požadavky zákona č. 246/1992 Sb. Obecně se použití této zastrašovací munice doporučuje v ojedinělých případech, osobou se zkušenostmi s tímto typem plašení a na vzdálenost kratší než 20 m - praktické využití tedy může přicházet v úvahu pouze v ojedinělých případech a bude při něm nezbytné současně řešit i další legislativní aspekty.

předseda co nejdříve informován (zúčastněnými osobami), případně aby zajistil informace o vzniklé situaci a tyto informace sdílel obratem s odborným garantem Programu péče o vlka obecného, členy pohotovostního štábu, MŽP a MZe. Jak bylo nicméně uvedeno výše (kap. 3.4), účelem tohoto Pohotovostního plánu je, aby většina případů byla řešena za účasti příslušných orgánů a oprávněných subjektů, jak je popsáno v kap. 4.

Další nakládání s usmrceným jedincem v návaznosti na postup dle tohoto bodu 5.5 je nezbytné ošetřit v souladu s právními předpisy. Předseda pohotovostního štábu v součinnosti s místně příslušným OOP proto určí a OOP protokolárně zaznamená místo a podmínky uložení kadáveru do doby, než bude na základě konkrétního řízení dle § 56 ZOPK rozhodnuto o jeho dalším využití. Současně bude vždy zajištěn odběr genetických a dalších vzorků, které mohou mj. napomoci k objasnění příčin problematického chování, a bude provedena pitva (ve vazbě na kap. 2.7 Programu péče o vlka obecného) odborným pracovištěm s potřebnými zkušenostmi (odborné provádění pitvy v těchto případech je zajišťováno Ústavem patologické morfologie a parazitologie fakulty Veterinárního lékařství při Veterinární univerzitě v Brně). O následném (trvalém) držení a využití mrtvého jedince či jeho částí je nezbytné rozhodnout v rámci povolení výjimky dle § 56 ZOPK. S ohledem na to, že podmínky neovlivnění dosahování či zachování příznivého stavu druhu z hlediska ochrany a neexistence jiného řešení byly řešeny (primárně) v rámci povolení výjimky k odstranění problematického jedince, je předmětem řízení především posouzení podmínky převahy jiného veřejného zájmu či zájmu ochrany přírody a naplnění důvodů dle § 56 odst. 2 ZOPK (v případě využití mrtvého jedince či jeho částí se uplatní zpravidla účel výzkumu a vzdělávání dle § 56 odst. 2 písm. d, ZOPK). S ohledem na oprávnění uživatele honitby plynoucí ze ZOM je vždy uživatel honitby účastníkem takového řízení a není-li v řízení o výjimce sledán jiný veřejný zájem a důvod na využití mrtvého jedince, náleží kadáver, jakožto ulovená zvěř, v souladu se ZOM, uživateli honitby (s tím, že i v takovém případě musí být využit v souladu s podmínkami stanovenými § 56 ZOPK).

6. Literatura

- Reinhardt I., Kaczensky P., Frank J., Knauer F., Kluth G. (2018): Konzept zum Umgang mit Wölfen, die sich Menschen gegenüber auffällig verhalten, BfN Skripten 502, Hrsg: Bundesamt für Naturschutz
- Large Carnivore Initiative for Europe (LCIE) (2019): Policy Support Statement: The management of bold wolves
- Bundesamt für Umwelt (2016, rev. 2019): Konzept Wolf Schweiz Vollzugshilfe des BAFU zum Wolfsmanagement in der Schweiz
- Černe R., Majić Skrbinšek A., Bartol M.j., Jonozovič M. (2015): Guidelines for bear intervention groups, Action A.1LIFE DINALP BEAR project
- Beckmann J. P., Lackev, C. W. & Berger, J. (2004): Evaluation of deterrent techniques and dogs to alter behavior of „nuisance“ black bears. – *Wildlife Society Bulletin* 32 (4): 1141- 1146.
- Dolson, S. (2015): Responding to human-black bear conflicts: A guide to non-lethal bear management techniques. – *Get Bear Smart Society*. – URL: <http://www.bearsmart.com/wp-content/uploads/RespondingHuman-BlackBearConflicts.pdf> (aufgerufen am 19.10.2017).
- Gillin, C.M., Hammond F.M. & Peterson, C.M. (1994): Evaluation of an aversive conditioning technique used on female grizzly bears in the yellowstone ecosystem. – *International Conference on Bear Research and Management* 9 (1): 503-512.
- Immelmann, K. (1982): *Wörterbuch der Verhaltensforschung*. – Kindler Verlag, Berlin.
- Karlsson, J., Eriksson, M. & Liberg, O. (2007): At what distance do move wolves away from an approaching human? – *Canadian Journal of Zoology* 85: 1193-1197.
- Linnell, J.D.C., Andersen, R., Andersone, Z., Balčiauskas, L., Blanco, J.C., Boitani, L., Brain-erd, S., Breitenmoser, U., Kojola, I., Liberg, O., Loe, J., Okarma, H., Pedersen, H.C., Promberger, C., Sand, H., Solberg, E.J., Valdmann, H. & Wabakken, P. (2002): The fear of wolves: A review of wolf attacks on humans. – NINA/NIKU report, NINA Norsk institutt for naturforskning, Trondheim, Norway: 65 S.

Linnell, J.D.C. & Alleau, J. (2016): Predators that kill humans: Myth, reality, context and the politics of wolf attacks on People. – In: Angelici, F.M. (Ed.): Problematic Wildlife. A cross-deceplinary approach. – Springer International Publishing Switzerland.

Majc Škrbinšek, A. & Krofel, M. (2015): Defining, preventing and reacting to problem bear behaviour in Europe. Support to the European Commission's policy on large carnivores under the Habitats Directive – Phase 2. Contract nr. 07.0307/2013/654446/SER/B.3.

McCarthy, T. & Seavoy, R. (1994): Reducing nonsport losses attributable to food condition- ing: human and bear behavior modification in an urban environment. – International Conference on Bear Research and Management 9: 75-84.

McNay, M.E. (2002): A case history of wolf-human encounters in Alaska and Canada. – Alaska Department of Fish and Game. – Wildlife Technical Bulletin 13: 44 S.

Metodika monitoringu velkých šelem, AOPK ČR, 2020 -
https://portal.nature.cz/publik_syst/files/vselmy_mon_met_2020.pdf

Rauer, G., Kaczensky, P. & Knauer, F. (2003): Experiences with Aversive Conditioning of Habituated Brown Bears in Austria and other European Countries. – Ursus 14 (2): 215- 224.

Wam, H.K. (2002): Wolf behaviour towards people. – Ms. Thesis, Norwegian University of Life Science, Ås.: 44 S.